

"לבנינה של תורה"

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי ראש הישיבה - הרב ברוך וידר

"לך כנוס את כל היהודים"

א

בין העמים". הם לא מאוחדים, יש בהם פרטים פרטים.

לך כנוס:

מנגד מרדכי היהודי מצווה על ידי אסתר הנביאה: "לך כנוס את-כל-היהודים". התשובה לקיטרוגו של המן הוא באחדות, בכינוס, בחיבור של כנסת ישראל, "לך כנוס את כל היהודים". השם 'כנסת ישראל' מורה על כינוס הנשמות, על כינוס הקדושה בעם ישראל, שממנו ואילו מחוברות כל נשמות היחידים בכל מקום שהם ובכל הדורות שהם. המושג 'כנסת ישראל' נקרא בפינו 'כלל ישראל'.

נתבונן רגע אל חיי הטבע, חיי הרפואה. ישנה נטייה נמוכה ואפילו רפואית הרבה פעמים, היכולה לראות איבר בגוף כאיבר בפני עצמו, ולהתייחס אל אותו איבר כחולי נקודתי בראייה צרה שלא מתייחסת אל כלל הגוף. רפואה אמתית גם היא רואה את הבעיה באיבר, אולם היא רואה אותו כחלק ממכלול האורגן השלם של כל הגוף. ידועים דברי המדרש⁴:

"תני רבי שמעון בר-יוחאי, משל לבני אדם שהיו יושבין בספינה. נטל אחד מהן מקדח והתחיל קודח תחתיו. אמרו לו חבריו, מה אתה יושב ועושה? אמר להם מה אכפת לכם, לא תחתני אני קודח?! אמרו לו, שהמים עולין ומציפין עלינו את הספינה".

אותו אדם רואה את עצמו כפרט יחיד. הוא לא מבין שהוא והספינה חד הם, שהוא חלק מן הכלל ששמו במקרה זה 'ספינה'.

אני רוצה לעמוד על נקודה עמוקה, הצריכה הבנת השכל ונתינת הלב. אם נתבונן בה היטב, יכולים אנו לשנות את אורחות חיינו ואת יחסנו והתנהגותנו בנושאים רבים.

עם אחד מפוזר ומפורד:

הגמ' במסכת מגילה מבארת את הדין ודברים שהיה בין המן הרשע לבין אחשוורוש דרך פס' מתוך מגילת אסתר¹: "וַיֹּאמֶר הָמֵן לְמֶלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ יִשְׁנֶנּוּ עִם-אֶחָד מִפְּזָר וּמִפֹּרֵד בֵּין הָעַמִּים בְּכָל מְדִינָת מְלָכֹתָּהּ"²:

"אמר רבא, ליכא דידע לישנא בישא כהמן. אמר ליה (המן), תא ניכלינהו. אמר ליה (אחשוורוש), מסתפינא מא-להיו דלא ליעביד בי כדעבד בקמאי. אמר ליה, יִשְׁנֶנּוּ מִן המצות. אמר ליה, אית בהו רבנן. אמר ליה, עם אחד הן ...".

הגמ' מקדימה ואומרת, שהמן הרשע מקטרג גדול היה. "ליכא דידע לישנא בישא כהמן". - לא היה אדם שיודע לומר לשון הרע, לקטרג, כהמן. והגמ' מביאה את מהלך הלישנא בישא שבין המן הרשע לאחשוורוש. המן הרשע אומר לאחשוורוש: 'בוא נכלה את עם ישראל'. משיב לו אחשוורוש: "מיסתפינא מא-להיהם", 'אני מפחד מא-להיהם של היהודים, אני פוחד להשמיד את עם ישראל'. אומר לו המן, שעם ישראל ישנים מן המצות. משיב לו אחשוורוש: 'אני מפחד, כיון שיש בהם רבנן ולהם יש זכויות. אם כן, מה טעם יש בטענה "יִשְׁנֶנּוּ מִן המצות"?'. אומר המן לאחשוורוש, גם אם יש רבנן לעם ישראל, כיון שעם ישראל יִשְׁנֶנּוּ מִן המצות, מונע הדבר את זכות רבנן. וזהו שאמר המן "וַיֹּאמֶר הָמֵן לְמֶלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ יִשְׁנֶנּוּ עִם-אֶחָד מִפְּזָר וּמִפֹּרֵד"

¹ פרק ג', פס' ח'.

² דף י"ג ע"ב.

³ הכתיב הוא: "יִשְׁנֶנּוּ עִם אֶחָד", והקרי הוא: "יִשְׁנֶנּוּ עִם אחד".

⁴ ויקרא רבה פרשת ויקרא, פרשה ד', סימן ו'.

הרב זצ"ל כותב ב'שמונה קבצים'⁵:

"אין ליחיד שבישראל
נשמה כי אם לקוחה מכללות
האומה, זאת היא הסגולה של גוי
אחד בארץ".

אין לפרט, ליחיד בישראל, נשמה פרטית כי
היא לקוחה מכללות האומה. זהו המייחד
את עם ישראל, וזוהי הסגולה של גוי אחד
בארץ.

באותו סעיף מבאר הרב, שעל ידי
שמירת המצוות, ע"י הפעולות הטובות, נבנה
עולמינו היחידי והציבורי. כאשר לא שומרים
את הדרך הנכונה: "היחידים הללו נעשים
כמו אברים, שתוכן החיים הפנימיים של
האומה, בעומק הרגשותיה, איננו נכנס
בתוכן". דהיינו, הכח הרוחני של אדם
בישראל, נובע מן החיבור שלו אל הכלל
הקדוש שהגדרנו קודם, שהוא כנסת ישראל

"לך כנוס את כל היהודים".
החיבור של האדם אל הכלל
הוא ע"י שהוא חי חיים
ישראליים. האדם הישראלי
שואב את כוחו מחיבורו אל
כלל ישראל.

נמשיך את המשל
שפתחנו בו מקודם. במבט
הרפואי, חיוניותו של איבר
היא, כל עוד מחובר הוא אל
גוף. ואם חס וחלילה ננתקו מן הגוף הוא
יאבד את החיוניות שלו, הוא ילך ויתנוון.

מתוך כך מאירים דברי הרב זצ"ל באורות
ישראל פרק ג'⁶, העוסק כולו בדביקות של
האדם היחידי בכלל ישראל:

"האדם מישראל שהוא
רוצה לזכות לאור חיים באמת,
צריך הוא שיסכים להיות שותל
עצמו בכנסת ישראל בכל ליבו, בכל
חושיו וכוחותיו הגשמיים
והרוחניים, שישים את מגמת חיו
לקנות לו לפי היכולת שבידו את
המידות הישראליות ואת הידיעות
המיוחדות לישראל, שראש לכולן
היא התורה בכל רוחבה, בכל

סעיפיה. ועמך כל מה שמיוחס
לחכמת ישראל".

אדם בישראל הרוצה לזכות לאור חיים
באמת, אם הוא לא רוצה להישאר איבר
מדולדל, אם הוא לא רוצה להישאר איבר
שמנותק מהאורגן השלם, אם הוא לא רוצה
להישאר איזושהו פרט מנותק, הוא צריך
להיות מחובר, להיות שותל עצמו בכנסת
ישראל, בכינוס זה שכל עם ישראל מאוחד בו
בכל ליבו. הוא צריך להיות מחובר ושותל
בכל מאודו, בכל חושיו, בכוחותיו הגשמיים
והרוחניים בכנסת ישראל, באותו חיבור.

אור הכלל מאיר בתוכנו. ולכן אומר הרב
זצ"ל⁷:

"כל כן כל פגם מוסרי
מנתק לפי ערכו את היחיד מקישורו
בנשמת האומה".

צריך להפנים את הדבר
הגדול הזה שאנו היחידים
מקבלים את כוחנו מהחיבור
אל הכלל.

לבני אדם בעולם
הרחב ישנה נטייה להסתכל
על עצמם, אדם בעולם הרחב
חושב תמיד מה טוב לו, מה
נוח לו, מה יקדם אותו, מה
יביא לו יותר תועלת גשמית
או אפילו תועלת רוחנית. החשבון הוא
חשבון צר, מה אני ארוויח מהדבר שאעשה.
העולם חי בצורה זאת משום שזו הרוח
השורה בעולם הכללי, שבו אין מושג של
כנסת ישראל, של 'כינוס'. אצל הגויים אין
ערך אמיתי לכלל שיסודו בקודש, כמו כנסת
ישראל. ממילא אין ערך לחיבור אל הכלל
והפרט לא שואב את כוחו מהכלל, כפי שזה
קיים בעם ישראל. לכן, העולם המערבי
שמשפיע על החברה בכל העולם, עובר
תהפוכות גדולות. העולם המערבי הזה,
בחינתו של עשיו, חושב בחשיבה אנוכית,
חשיבה פרטית. לוחם הוא בכנסת ישראל
שהיא כונסת את כל נשמות ישראל, היא
כונסת את הקדושה, את הא-לקות. ולכן
אומר בעל 'אור החיים' הקדוש, שכנסת
ישראל נקראת שכינה.

"על היחיד ביישיבה"
'לחשוב ישיבה, להרגיש
ישיבה, לחיות חיים של
ישיבה, לראות בשמחת
הישיבה"

⁵ קובץ א', סעיף קס"א, עמ' ס"ה.

⁶ סעיף ו'. עמ' קמ"ז.

⁷ אורות ישראל פרק ב', סעיף ב'.

ראייה של כלל:

להיות מחובר אל הכלל זה לא דקלום חיצוני בעלמא. הכלל שלנו הוא הישיבה, והישיבה שלנו היא הכלל שאליו אנו משתייכים. ישיבה היא לא אוסף של יחידים הבאים ללמוד ולהשיג מטרות מסוימות, אפילו אם הן רוחניות. על אף שאדם רציני במידה כזו או אחרת, ישיג את המטרות הפרטיות הרוחניות, שלשמן הוא בא לישיבה.

שאלתי בחורים בחו"ל, בלונדון, ואני שואל 'שמיינסטים' בארץ: 'למה אתה רוצה לבוא לישיבה?' התשובה שאני מקבל בדרך כלל היא: 'מכיוון שאני רוצה להתחזק'. אמנם זהו דבר נפלא. אך זה 'אני' רוצה להתחזק. מדוע הוא אינו מתחזק בביתו? אותם המשיבים זקוקים לכלל. בלא הכלל הם אינם יכולים להשיג את מטרותיהם הרוחניות וקל וחומר את מטרותיהם הגשמיות. הכוחות שלהם נבנים מהיניקה מן הכלל, כמו במשל על איבר בגוף האדם שהבאנו.

כשאדם בא לישיבה, אסור לו לחשוב באופן פרטי. כמו שכתב הרב באורות ישראל⁸:

"הצימאון להיבלע כולו ברוח ישראל צריך הוא להתגבר. לחשוב ישראליות, להרגיש ישראליות, לחיות חיים ישראלים, לראות בשמחת ישראל..."

כך הוא בדיוק גם בישיבה. על היחיד בישיבה 'לחשוב ישיבה, להרגיש ישיבה, לחיות חיים של ישיבה, לראות בשמחת הישיבה'. צריך לצאת מהמסגר הפרטי האנוכי, צריך להתרגל לחשוב על הכלל. ככל שאדם יעשה זאת מהר יותר, ייטב לו יותר. זה נוגע לכל שיטחי החיים הרוחניים והגשמיים. על כל תלמיד ישיבה לחשוב מהם צורכי הכלל, ומה הוא צריך לתקן. השמירה בישיבה למשל, זה ערך כללי. בית המדרש, זה ערך כללי. התפילה בישיבה, זה ערך כללי. כאשר אדם מנתק את עצמו מחשיבה זו, לא רק שהוא מזיק לכלל, הוא גם מזיק לעצמו. הוא בא להיות חלק מן הכלל, לינוק מהכלל, אך בפועל הוא לא יונק את מה שהוא צריך

לינוק. בחור שנמצא בחדר בזמן התפילה, חס וחלילה, אפילו אם יתפלל ברמב"ן, לא רק שהוא פוגע בכלל, אלא הוא לא יונק את כוחו מן הכלל. הניתוק הזה הוא כמו משל האיבר והגוף שהבאנו. במידה כזו או אחרת הוא מתנוון, בדיוק כמו האיבר שמידלדל, מחובר ולא מחובר. כולנו מכירים את המציאות הזו. הוא הופך להיות איבר פרטי, ולא איבר מהגוף השלם.

ברוך ה' כעת אנחנו בישיבה מחזקים את כלל ישראל. ב"ה הולכים ומחזקים את כלל ישראל בצה"ל, משרתים בצבאנו האהוב. זה עם ישראל, זה כנסת ישראל, זה כלל ישראל. זה תירגום מעשי של כלל ישראל. הישיבה מחזקת את צה"ל במובן רחב מאוד.

שני השיעורים הגדולים במספר שבישיבה, מגויסים או מתגייסים בימים הללו, נמצאים בהגנה על עם ישראל. יש זמן שמחוברים לעם ישראל דרך הישיבה, ויש זמן שמחוברים לעם ישראל דרך הצינור של צה"ל. כל יהודי שנשאר בישיבה, בין אם הוא בא מחוץ לארץ ישראל ובין אם הוא בא מארץ ישראל, צריך להרגיש אחריות עצומה לכלל הישיבה. תחשוב ישיבה, אל תחשוב אני, גם לא לחשוב אני צדיק מבחינה רוחנית אך רואה עצמו כ'אני' פרטי. אם לא כן יכול הוא ללמוד בבית, יכול לעבוד את ה' במדבר, הוא אינו צריך ישיבה. אם הוא בא לישיבה הוא בא להיות חלק מן הכלל, לינוק את כוחו הרוחני מן הכלל. זו האמת בעם ישראל, אין דרך אחרת. חסידים פרושים יש בכל העולם. כלל ישראל, כנסת ישראל, ישיבה, יש רק בעם ישראל. זה דבר שצריך להבין אותו. צריך להפנים אותו. אם צריך אותך בשמירה, תהיה שם כי זה הישיבה. אם צריך להיות בבית המדרש בסדר ערב, תהיה שם. אם סדר הישיבה זה להתפלל שחרית בבית

"ההוצאה את

עצמו, מקדושת

כלל ישראל, היא

היא עושה את

הכפירה בעיקר, כי

קדושת האמונה

של התורה

והמצוה, קשורה

ועומדת באחזקה

בכלל ישראל"

לחשוב אחריות עצומה לכלל הישיבה. תחשוב ישיבה, אל תחשוב אני, גם לא לחשוב אני צדיק מבחינה רוחנית אך רואה עצמו כ'אני' פרטי. אם לא כן יכול הוא ללמוד בבית, יכול לעבוד את ה' במדבר, הוא אינו צריך ישיבה. אם הוא בא לישיבה הוא בא להיות חלק מן הכלל, לינוק את כוחו הרוחני מן הכלל. זו האמת בעם ישראל, אין דרך אחרת. חסידים פרושים יש בכל העולם. כלל ישראל, כנסת ישראל, ישיבה, יש רק בעם ישראל. זה דבר שצריך להבין אותו. צריך להפנים אותו. אם צריך אותך בשמירה, תהיה שם כי זה הישיבה. אם צריך להיות בבית המדרש בסדר ערב, תהיה שם. אם סדר הישיבה זה להתפלל שחרית בבית

⁸ שם סעיף ה'.

מתוך הדברים שדיברנו היום
במהות "לך כנוס את כל היהודים", 'כנסת
ישראל', תבוא גם הישועה הפרטית של כל
אחד ואחד.

אני רוצה להוסיף כאן איזושהי
נימה פרטית, כללית, ציבורית. הזכרנו
מקודם בדברי הרב את ההשתתפות
בשמחת הכלל. ב"ה זיכנו הקב"ה ויש לנו
שמחה. שמחה של משפחת וידר זו שמחה
של הישיבה. כולם שייכים למשפחת וידר
בישיבת הכותל. אנחנו נשמח באמת שכולם
יבואו לשמוח איתנו, כמו שאנחנו שמחים
איתכם בכל שמחה. כי זוהי משמעות
חיבור לכלל.

המדרש, תהיה שם, גם אם זה קשה לך. אם
אתה מתנתק, אם אתה חושב מה שנוח לך,
לא הפנמת, לא הבנת מה זה כלל, לא הבנת
מה זה עם ישראל, לא הבנת מה זה ישיבה,
אתה חלילה חי בערכים של אומות העולם.

צריך לחשוב על זה הרבה, זה לא
בא מעצמו, משום שהחיים בחוץ משדרים כל
הזמן את ההיפך. זו האמת ואי אפשר לברוח
ממנה ולו במעט.

בהגדה של פסח, שואל הרשע: "מה
הַעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם. לָכֶם - וְלֹא לוֹ. וְלִפִּי
שְׂהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכָּל, כָּפַר בְּעֶקְרִי".
מעיר הרב צבי יהודה⁹, שהרב זצ"ל "היה
אומר, כי ההוצאה את עצמו, מקדושת כלל
ישראל, היא היא עושה את הכפירה בעיקר,
כי קדושת האמונה של התורה והמצוה,
קשורה ועומדת באחיותה בכלל ישראל".

⁹ בסידור עולת ראייה כרך ב', עמ' רעה, בכוכבית
למטה.